מגנזי המלך

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

פרשת חקת תשפ"ב לפ"ק
| גליון נ"ג |

סיפורי קודש שסיפר כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א על

הגה"ק רבי צבי הירש מזידיטשויב זי"ע

יומא דהילולא קדישא י"א תמוז

מ'זאגט אויפן עטרת צבי, אז ווען ער איז געווען במעי אמו, האט ער געטראכט ער זאל שוין געבוירן ווערן 'זאל איך זיין א יושב בטל?', [אבל נשאר שם לכבודה של אמו] האט ער געזאגט 'אזוי?, בין איך דאך שוין מקיים כיבוד אם!'.

*

דער דברי חיים איז אויך געווען א תלמיד פונעם ראפשיצער רב, תקפ"ז איז דער ראפשיצער רב נפטר געווארן, און פון תקפ"ז ביז תקצ"א - ווען דער עטרת צבי איז נפטר געווארן - איז דער דברי חיים געפארן צום עטרת צבי . דער דברי חיים האט געזופן דעם עטרת צבי 'דער רבי', און דעם ראפשיצער רב האט ער געזופן 'דער רב' צי 'דער הייליגער רב', און ער איז געווען א תלמיד מובהק פונעם ראפשיצער רב, האט ער געזאגט אז דעם עטרת צבי האט ער געזופן 'רבי' ווייל ער האט אים משיג געווען, און דעם ראפשיצער רב האט ער נישט משיג געווען, האט ער אים נישט געזופן 'רבי'.

*

דער עטרת צבי איז געווען א תלמיד פונעם רבי'ן פון לובלין, און נאך די פטירה פונעם רבי'ן פון לובלין איז צוזאם געקומען די גאנצע חבריא און מ'האט געזעדט וועגן א ממלא מקום[1], און דער עטרת צבי האט זיך אנגעזופן 'וואס פעלט דען ביי אונז?', און האט אנגעהויבן אויסצורעכענען זיינע מעלות און מדריגות אפשר א שעה האט ער געזעדט פון זיך, און בתוך הדברים האט ער געזאגט פארן ראפשיצער רב 'אייער זיידע דער של"ה הק' איז ביי אונז א אפטער גאסט![2]', שפעטער האט ראפשיצער רב געזאגט [להרה"ק האוהב ישראל מאפטא ז"ל שביקש ממנו שיספר לו מכל הענין שהי' בלובלין], א פלא, ער האט נאכנישט געזהען א איד זאל רעדן מיט אזא גרויסע שפלות ווי דער עטרת צבי האט דעמאלטס געזעדט פון זיך.[3]

---

1 יש לציין שבס' דרכי חיים ושלום-מונקאטש (מנהגי תענית ציבור אות תרנ"ד בהגה"ה) מביא בשם הרה"ק משינאווא זי"ע שהרה"ק מראפשין זי"ע רצה באסיפה זו לעורר רצון העליון להחיש עת הגאולה בזה שיגלו ויוכיחו שאין צדיק על מי לסמוך, אמנם מן השמים נתפרדה החבילה כי כשהרה"ק העטרת צבי נענה ואמר כלום חסר אצלינו! נתרגז הרה"ק מראפשין, עד ששמע את התפילת מנחה שלו כמובא לעיל, אמנם מן השמים עכבוהו להחיש עת פדיון, עיי"ש כל הסיפור בשלימות.

2 יש לציין שבס' החכמה מאי"ן (עמ' קנ"א) שהגה"ק מסטיטשין זצ"ל סיפר שפע"א אמר הרה"ק מלובלין זי"ע בשמחת תורה שבשנה הזאת נתגלה השל"ה הקדוש להרה"ק מראפשין זי"ע. ובס' אוצר ישראל מביא שאמרו להרה"ק מראפשין מה שהרה"ק מלובלין אמר עליו, ענה בבדיחותא כדי להסתיר עבודתו: ער איז געווען ביי אונז מיטן ריקן צו אונז, דהיינו שהספר של"ה היה בארון הספרים.

3 ויש להוסיף שאיתא גירסא בספרים שאח"כ נעמדו התלמידים להתפלל תפילת מנחה והרה"ק העטרת צבי עבר לפני התיבה, ואחר הדברים האלה פגש פעם אחת הרה"ק מראפשין את הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע והרה"ק מאפטא שאל אותו האם כנים הדברים שהרה"ק מזידיטשויב דיבר בשבח עצמו שעה ארוכה, ענה לו הרה"ק מראפשין שמעולם עוד לא ראה לב נשבר כמו שראה את הרה"ק העטרת צבי מתפלל תפילת מנחה בשברון לב ובנמיכות רוח. ומי יבוא בסוד קדושים.

עיי' בס' דרכי חיים ושלום (אות תרנ"ד) שסיפר המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל שמיד אחרי פטירת מרן הקדוש הרמ"מ מרימנוב התחרט מאוד הקדוש מוהר"ן על שלא הסכים לעצת ודעת רבו הנז' בשעת מלחמה [נאפאליאן], כי אז כבר היו נגאלים כלל ישראל בגאולה שלימה, וע"כ התחיל הוא בקדושת חכמתו להקהיל חבריו ותלמידי רבו לרימנוב, והוא דיבר בקדשו להציע לפניהם ולעוררם איך שמיום פטירת רבם הקדוש רמ"מ נשארו כל העולם כצאן בלי רועה, ואין שום מנהיג ישראל אחריו בדור הזה, כי באותו שנה נסתלקו שלשת הרועים הרבי מלובלין והמגיד מקאזניץ זי"ע, וכוונתו הפנימית היתה שיסכימו ויחליטו כולם פה אחד, כי אין מי שימלוך להיות רועה ישראל בכל הדור, וממילא יפסקו ויחליטו שבהכרח רק למסור המלוכה והממשלה למלך המשיח שיבא ב"ב, אחרי הצעתו של הרר"ן מראפשין, השיב הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע כלום חסר אצלנו וע"ז נתפרדה החבילה, ונתרגז הה"ק מראפשין, וכשהגיע זמן תפלת מנחה והתפלל הרה"ק מהרצ"ה לפני התיבה, נחה אז דעתו של הרה"ק מראפשין, ואמר שראה שתפלת מהרצ"ה היתה כולו כליל בלי שום פניה כלל, וסיים הרה"ק ממונקאטש, כי מרן הק' משינאווא כשסיפר כל זאת סיים בדברי קדשו, כי כאשר עשה מרן מראפשין לרבו מרימנוב שלא איחד עמו בדעה אחת כל עשה לו מרן בעל עט"צ באסיפה הנ"ל שלא איחד כדעתו וכוונתו, עכ"ד.

עיין בס' מראה אש (אות כ"א) שמציין עובדא זו, ונעתיקו במילואו: אחר הסתלקות הרה"ק מלובלין נתקבצו איזה תלמידים של הר"ק מלובלין בק"ק קאמארנע, נענה הרה"ק מראפשין ואמר "ווי נעמט מען א רעבין?, עמד הרה"ק רבי צבי מזידיטשויב על רגליו ואמר "וואס פעלט אייך דען ביי אונז? והתחיל לספר בשבח עצמו וסיפר שני שעות רצופות, והשבח האחרון היה שאמר אל הרה"ק מראפשין "ראפשיצער רב! איר זענט דעם של"ה הקדוש'ס אייניקעל מיר האבן גילוי של"ה ווען מיר ווילען". ועמדו כולם לפניו ונטלו רשות ממנו והלכו לביתם. והרב מראפשין אמר שישאר עד תפילת מנחה. והרה"ק מזידיטשויב התפלל פני העמוד, ומן עיני הראפשיצער זלגו דמעות. אחר שעברו איזה שבועות היו עם הרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר להם האפטער "מה זה הי' בקאמארנע? אתם אמרתם ווי נעמט מען א רבי?", אמר לו הראפשיצער "ווייסט איר אפטער רב, דאס זייט יצחק אבינו האט מתקן געווען תפלת מנחה, איז נאך נישט געווען אזא תפלת מנחה אויף דער וועלט".

עיין בס' יפרח ביומיו צדיק (אות נ"ה) והרה"ג הצדיק מוהר"ר משה ארי פריינד שליט"א דומ"ץ בעיה"ק ירושלים ת"ו סיפר לי בזה"ל: "הרה"ק מראפשין רצה אחר הסתלקותו של החוזה מלובלין שבע"ב יבא משיח שאין שום מנהיג עוד בעולם, והתאספו הרבה צדיקים בהמסיבה, ופתח הרה"ק העטרת צבי ואמר "וואס פעלט אייך בייא אונז", והקפיד הרה"ק מראפשין עליו שהוא רצה שיהיה הגאולה, והלך אח"כ ואמר לבנו מדזיקוב, אלעזר, זאל מיר זיך פאקען און אוועק פארן פון דאנעט, והלך הרה"ק לקבל ברכת פרידה

כל הזכויות שמורות ©

ס׳איז א מדריגה מ׳קען רעדן פון אייגענע מדריגות און מ׳זאל זיין בשפלות.

מ׳זעהט דאך דאס ענין ביי משה רבינו וואס איז געווען א עניו מאוד, און ער שרייבט אויף זיך אין די תורה זיינע גרויסע מדריגות "פה אל פה אדבר בו", "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה" און ער איז ווייטער געבליבן עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

ווען דער עטרת צבי איז געווען אין לובלין, און דער רבי פון לובלין איז נישט געזונט געווען, און ער האט געוואלט מחדש זיין די לבנה, און ער האט שוין נישט געקענט ארויס גיין אינדרויסן וועגן א חולשה, איז מען געגאנגען מחדש זיין די לבנה ביים פענסטער, וועג מ׳איז געגאנגען צום פענסטער און די לבנה האט נישט געשיינט אויף יענע זייט, האט דער עטרת צבי א דריי געטוהן מיטן קאפל, און ס׳האט זיך געזעהן דארט די לבנה, און דער רבי פון לובלין האט מחדש געווען די לבנה, דער רבי פון לובלין האט געזאגט "וועז אונזער רבי הערשעלע האט א דריי געטוהן מיטן קאפל האט ער א דריי געטוהן מיט די מערכת השמים".[4]

דער עטרת צבי האט געשריבן א דאנק בריוו פארן ישמח משה, נאך וועז ער איז געווען נישט געזונט, און ער האט אים אויסגעבעטן,[5] שרייבט ער אויף אים ער געוואוסט...[7]. דער פעטער ז"ל אין דברי יואל ברענגט עס צו.

ס׳איז דא איין מעשה וואס דער עטרת צבי איז געווען אין אוהעל ביים ישמח משה, און ס׳איז געווען אין די ניין טעג, מ׳האט געמיינט אז דער ישמח משה וועט אים לאדענען אויף שבת, אבער דער ישמח משה האט אים נישט איינגעלאדנט אז ער זאל זיין ביי אים אויף שבת, ווייל זונטאג איז געווען תשעה באב, און דער עטרת צבי פלעגט אריינצופירן די שלש סעודות שפעט, האט דער ישמח משה געזאגט אז אין אוהעל איז דא מתנגדים, און ער וויל נישט אז זיי זאלן זעהן אזא מין זאך, אז זיי וועלן עס זעהן וועט זיין א רעש אין שטאט, האט דער ישמח משה אים נישט געבעטן אז ער זאל בלייבן דארט אויף שבת, און ער איז נישט געבליבן דארטן. נאר ער איז אוועק געפארן אין א שכינות פון אוהעל אויף שבת, און דער ייטב לב איז מיטגעפארן מיט אים אויף שבת, אזוי איז ער געווען ביים עטרת צבי (וחוץ מזה אין ידוע אם היה עוה"פ אצל העטרת צבי ז"ל).

דעמאלטס וועז ער איז געווען ביים ישמח משה אין די ניין טעג, האט דער ישמח משה דעמאלטס דער געמאכט א פליישיגע סעודה לכבודו פונעם עטרת צבי, רבי הערשעלע ליסקער ז"ל האט דערציילט אז דעמאלטס וועז דער עטרת צבי איז געווען אין איהעל, און זיי האבן צוזאמען געגעסן, האט דער ישמח משה געגעסן מיט א גאפל, האט אים דער עטרת צבי געזאגט ער זאל נישט עסן מיט קיין גאפל, ער האט געזאגט אז די עשר אצבעות איז אקעגן די עשר ספידות, זאל ער נישט נוצן דעם דומם, און דער ישמח משה האט עס אנגענומען פון דעמאלטס.[8]

*

---

4 רבינו שליט"א ביאר בזה הסיפור את מאמר המשנה (פ"ה מכ"ב) הפוך בה והפוך בה (והיא לו נדפסה בלב אהרן עמ"ס אבות שם אות ז) . ירמוז על עבודת הצדיקים לשנות הטבע בכח התורה, וכמו ששמעתי מכ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה כי בימי חליו של רביה"ק מלובלין זי"ע, רצה פעם אחת לחדש את הלבנה, וכו'. והנה דבר זה הוא בכח התורה, וכדמתאמרא משמיה דהרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זללה"ה (הובא בייטב פנים שוב אשיב אות לה) על מה דאיתא בגמרא (שבת סז:) לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנתן. הכוונה על דרך דאיתא במדרש (ב"ר פ"א ס"א) ואהיה אצלו אמון (משלי ח ל), אל תקרי אמון אלא אומן, אמר תורה אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה וכו'. כמו כן רבי שמעון בן יוחאי וחבריו התורה אומנתן, שעל ידי יחודים וצרופי שמות שבתורה הם פועלי ישועות בקרב הארץ, ואינם צריכים לתפלה, עכ"ד. וזה שאמר התנא הפוך בה והפוך בה, לרמז שבכח התורה זוכים הצדיקים קדושי עליון להפוך כל מערכת השמים.

5 עיי' בס' עשר קדושות (מערכה ב' אות ל"ב) שמביא עובדא זו, ומוסיף שהרבי מלובלין אמר אח"כ לחסידיו: אתם בודאי חושבים שהפך ר' הירשלי את כתלי ביהמ"ד והעמיד את החלון נגד הלבנה, לא כן, הוא הפך את מערכת השמים והעמיד את הלבנה נגד החלון כדי שלא להטריח אותנו בחולשת כחנו להעמיד אותנו אצל חלון רחוק.

ובס' צבי לצדיק (פרק א') מביא ג"כ עובדא זו, והכותב מסיים: הדברים הללו מזכירים אותנו את מאמר רז"ל שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה צא מאצטגנינות שלך, מאי דעתך, דקאי צדק במערב מהדרדא ומוקימנא ליה במזרח, והיינו דכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו (שבת קנו.).

6 כפי המסופר זה היה בשנת תקפ"א שהרה"ק העטרת צבי נחלה, ואח"כ כשקם מחליו אמר שג' צדיקים הלא המה הרה"ק מראפשיין, והרה"ק מסטר עליסק, ומרן הישמ"ח משה הארכיו את ימיו בתפילתם לעוד עשר שנים, ואז ערך להם מכתבי תודה [ועיין בס' דברי חיים עמ"ס מקוואות שמביא בסוף העתק מגוף המכתב מכתי"ק של הרה"ק מזידטשוב] להרה"ק מראפשיין ובו הוא מודה לו על שהתפלל בעדו, עיי"ש].

וכמובא בס' תהלה למשה זה גם היה סיבת ביאת העטרת צבי לעיר אוהעל לבוא ולהודות פנים אל פנים למרן הישמח משה, אך כידוע שהגיע ביום ה' לפני שבת חזון שהיה שבת שחל בו ת"ב, והישמח משה לא ביקש ממנו שישאר לשבות שם באוהעל, ורביה"ק בעל הדבר"י הוסיף - שכולם נתפלאו ע"ז שאינו מפציר בו שישבות שם באהבה, והישמח משה הסביר שהיות שידוע שהעטרת צבי מאריך בס"ג עד שעות ארוכות אחר צאה"כ במוצש"ק אפי' במוצ"ש זו שחל בו ת"ב, והמתנגדים בעיר אוהעל לא יבינו לרוחו וירדפוהו ע"ז, ע"כ הלך העטרת צבי לשבות בכפר סמוך לאוהעל, בס' דברים ערבים מובא שהישמח משה ליוה את העטרת צבי עד כפר טשערנאף.

וע"ע בס' תהלה למשה שהישמח משה עשה סעודה לכבודו בבשר ויין בפרוזדור של הביהמ"ד, אף שהיה כבר אחר ר"ח אב, ובס' פאר וכבוד שמביא השיח קודש שהיה בין הני ב' צדיקים כשנפגשו בענין ביאת המשיח, ועיי' בספר תולדות הישמח משה (עמ' רס"ו) הויכוח שהיה להיש"מ עם העט"צ אודות נתינת הקמיעות שהיש"מ נהג בה לפעול ישועות, ע"ש.

וכאן המקום להעתיק גודל התוארים שהישמח משה כ' עליו הסכמתו לספרו, וזלש"ק: ...המפורסם אין צריך ראיה ה"ה כבוד ידיד ה' וידיד עמו המנוח קדוש עליון איש אלקים קדוש צדיק יסוד עולם מופלג בגלה ובנסתר לו עשר ידות, שהיה מקובל גדול מאוד כידוע ומפורסם בקש"ת מוהר"ר צבי הירש מזידיטשוב רבן של ישראל והעמיד תלמידים הרבה, ונתן לנו ברכה חבוריו הקדושים, וקצת נדפס ועשה פירוש על כל הזהר, ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש ומלא בחכמה ובינה ודעת בחכמה זו עד להפליא, ועם קדושים נאמן ובודאי הוא פירוש נפלא וכו', ואולי הוא מהשלמת התגלות חבורו דהזהר הקדושה על ידו ייתי פורקנא דישראל"... עכלש"ק.

6 כמובא בספה"ק שהצדיקים הם תמיד בבחינת "שבת", שהרי דבוקים הם בשמו יתברך תמיד, ובשבת גופא המה בבחי' "שבת שבתון" כמו יום הכיפורים, דעולים במדריגות עליונות יותר ויותר.

ועי' בנועם מגדים (פ' אמור) דבזוה"ק כינה את רשב"י בתואר נשגב זה "שבת דכולי שתא", והצדיק הזה יש לו הארה בימות החול מה שיש לסתם בני אדם בשבת, ובשבת קודש הוא בחינת "שבת שבתון". וע"ע בנועם מגדים פ' ויקהל מש"כ בזה,

ועי' מש"כ מרן רביה"ק בדברי יואל (פ' ויקהל עמ' קצ"ט) וז"ל: והנה העושה כן [כשמאי שהיה אוכל כל ימיו לכבוד שבת], ודאי ממשיך קדושת שבת על כל השבוע, ואצלו נקרא השבת "שבת שבתון".

וז"ל של מרן ז"ל בהגש"פ מהר"י ט"ב (ד"ה הנ"ל עוד טעם לקריאת שם שבת זו גדול): וביארו בספה"ק שהצדיקים האמיתיים נשאר אצלם בחינת נשמה יתירה לכל ימי השבת, ולשבת הבאה נשפע להם נשמה יתירה בבחי' גבוה.

וזלש"ק של הישמח משה בספרו (בראשית סז, ב):...וע"כ ראוי להמשיך קדושת שבת לכל השבוע, והיינו ע"י זכירתו בכל יום כנודע, ויותר יתכן לעסוק בהלכות שבת בכל יום, והוי כמו שדרשו בפ' זאת תורת העולה וכו', והיינו יום שבתון אין לשכוח אף בימי החול, זכרו כריח ניחוח כאמור בזאת תורת העולה...

7 עי' בדברי יואל (פ' תצוה עמ' רס"ו) בתוך ד"ת והוא מס"ג שנת תשי"ח. וז"ל שם: מסופר מפי מגידי אמת שאא"ז הישמח משה זלה"ה היה לבוש בגדי שבת גם בימות החול, ופע"א שלח אליו הרה"ק בעל עטרת צבי זלה"ה אגרת שלומים וכתב לו בין התוארים "שבת דכולה שתא", וכאשר קרא אא"ז זלה"ה המכתב ענה בשחוק קל על שפתיו "אהה הנה נודע לו". וע"ע בהגדה מהר"י ט"ב (ד"ה הנ"ל עוד טעם לקריאת שם שבת זו גדול) וז"ל שם: וידוע מפי מגידי אמת שק"ז הישמח משה זלל"ה העידו עליו צדיקי דורו שהיה בבחינת שבת דכולא שתא, ולבש בכל השבוע מלבושי שבת מהאי טעמא.

8 עי' בספר דרכי הישר והטוב שהרה"ק רצ"ה מליסקא זי"ע סיפר שכאשר ביקר הרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע באוהעל אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, וכשישבו יחדיו בסעודה ונטל הישמח משה מזלג לאכול בו בשר אמר לו הרה"ק מזידיטשוב "אוהעלער רב שטעקט דען נישט מער קדושה אין די עשר אצבעות ווי אין דעם מתכת", ומאז אכל היש"מ את הבשר בידו דוקא, וכן נהגו נכדיו רבותיה"ק זי"ע שלא לאכול בשר ודגים במזלג.

ועי' בגמ' נדרים (דף מט:) שכמה תנאים ואמוראים אכלו דייסא באצבעותיהם דייקא, עיי"ש ובח"א מהרש"א, ועי' בפירוש רבינו חננאל במס' בבא מציעא (דף כה.) שדרך האכילה בכלי ולא בידים הנהיגו היוונים משום הזוהמא.

כל הזכויות שמורות ©

דער ייטב לב איז געווען ביים עטרת צבי. ער ברענגט אים ׳רבינו הקדוש׳, אזוי שרייבט ער אויפן עטרת צבי, אבער ס׳איז שווער צו זאגן ווי אזוי איז עס ׳רבינו׳, ווייל מ׳דארף צו וויסן ווען איז ער געווען ביים עטרת צבי, ווייל ווילאנג דער ישמח משה האט געלעבט איז ער נישט אוועק געפארן צו קיין שום רבי׳ן.

כ׳האב שוין אסאך אריין געטראכט פון וואו קומט דאס ׳רבינו׳,[9] ס׳איז דא עטליכע סברות אין דעם, איין סברא איז, אז יענעם שבת ערב תשעה באב איז דער עטרת צבי אוועק געפארן נישט ווייט פון אוהעל צו זיין דארט דעם שבת, און דער ייטב לב איז מיט געפארן מיט אים אויף שבת, דאס איז איין סברא.

די צווייטע סברא איז, דער ייטב לב איז געבוירן אין דראהביטש, און דראהביטש איז נישט ווייט פון זידיטשויב, דארט אין די געגנט איז דער עטרת צבי געווען דער רבי, במילא רופט ער אים אן רבינו. אין ייטב פנים ברענגט ער א תורה בשם זיין פאטער (הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל) בשם דעם עטרת צבי אויף ׳ומותר האדם מן הבהמה אין׳, אז מ׳קען זאגן ׳אין׳.[10] דאס איז

9 לחיבת הקודש נעתיק כאן מה שהשמיע רבינו שליט"א בענין זה באתרא קדישא מירון אחר אמירת לחיים בסעודת הילולת מרן הייטב לב זי"ע יום ג׳ פרשת תצא ו׳ אלול שנת תשס"ז לפ"ק:

"אנו עושים סעודת הילולא של ק"ז הייטב לב זי"ע פה אתרא קדישא מירון, באנו לכאן בצפיה להחושע בזכותיה דההנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי, ומבקשים למצוא איזה קשר לרבי שמעון, דבאמת קשה לנו פשוטי עם בשר ודם למצוא קשר להתנא הקדוש רשב"י שמקומו גבוה רם ונשא בגן עדן העליון. אולם מצאתי פתח, דהנה ק"ז זללה"ה בייטב לב ובייטב פנים מרבה להביא דברי העטרת צבי, ומכנהו לפעמים בתואר רבינו ולפעמים בתואר רבינו הקדוש, והגם שהיה תלמיד של ק"ז הישמח משה זללה"ה, עם כל זה מוכח מסגנון לשונו שהחזיק עצמו גם לתלמידו של העטרת צבי. וידוע שהרה"ק העטרת צבי זללה"ה היה שר בית הזוהר והתייחס עצמו לתלמידו של התנא אלהי רשב"י, וכאשר שלח פעם אחת פיתקא למירון, חתם את שמו תלמידו צבי בן הינדא. ונמצא לפי זה דרבי שמעון בן יוחאי הוא רביה דרביה של הייטב לב, ומעתה יש לנו איזה קשר קרובה לרשב"י באמצעות ק"ז הייטב לב זי"ע שהיה יותר קרוב לדורינו, וכאשר אנו מתקשרים לק"ז הייטב לב זי"ע והוא לרביה העטרת צבי, והעטרת צבי לרביה רבי שמעון בן יוחאי, יש לנו שביל קרוב וקשר קרוב להתנא הקדוש רבן שמעון בן יוחאי, ואם כן שמחה גדולה הוא לנו שיכולים אנו להיות בהילולת הייטב לב פה אתרא קדישא מירון, ועל ידי זה להתקשר להתנא אלהי נבג"מ, ויש לנו לצפות שהתנא רבי שמעון יעורר רחמים על בני ישראל".

10 עי׳ בייטב פנים (מאמר קדישין אות מד) ׳שמעתי מפי אבא מארי זללה"ה משמיה דרבינו הק׳ מהרצ"ה בעל המחבר ספר עטרת צבי לפרש הכתוב (קהלת ג יט) ומותר האדם מן הבהמה אי"ן, כי עיקר המותר שיש לאדם על הבהמה הוא בחינת אין, כלומר שאם האדם מתאוה וחושק לאיזה תאוה וחפץ לעשותו, בידו לשבור טבעו ולומר אין וימנע מלעשותה, אבל בהמה מה שלבה חפץ ויכולה לעשותו היא עושית, ואין בידה להמנע שלא לעשותה׳, עכדה"ק.

[וידוע ומפורסם מה שאמר בזה מרן רבינו ז"ל בעל דברי יואל פע"א בתוך דרשה בשב"ק בשנת תשכ"ה לפרש מאמר הכתוב (פ׳ שופטים) ואתה לא כן נתן לך ה׳ אלקיך, שהשי"ת נתן כח שיוכלו לומר להיצה"ר ׳לא כן, ויוכלו להמנע מלילך אחר עצתו (נדפס בדברי יואל מהדורא החדשה לספר דברים חלק ב׳ עמ׳ קל"ד)].

11 עי׳ בסידור מנהגי רומא (ויניציאה) שא"א תחנון בכל ערב שבת מפני כבוד השבת, וכן נהגו הגה"ק מזידיטשוב ומרן הייטב לב זי"ע וצאצאיו כמובא בלקוטי מהרי"ח (סדר עש"ק דף ד).

ובספר לקט הקמח החדש (סקנ"ה) כתב ששמע מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע שבצאנז לא אמרו תחנון ביום ו׳ עש"ק.

12 כמו"ש הפמ"ג (בפתי רס"ז משב"ז סק"א) ועיי"ש דאפי׳ אחר מנחה גדולה אחר חצות אין נופלין על פניהם עוד, וכ"כ בספר דרכי חיים ושלום (אות ק צ"ב) דבער"ש אם הגיע לתחנון אחר חצות היום, לא אמר עוד תחנון מפני כבוד ש"ק.

13 וע"ע בליקוטי מהרי"ח בהנהגות ער"ש שהביא מנהגו של מרן הגה"ק הייטב לב זי"ל מ כנ"ל, וכתב שם טעמא אחרינא במילתא זו בדרך אפשר.

14 כ"כ בכתבי הרה"ק מהרח"ו "השגת החכמה. תנאי ראשון צריך למעט בדיבורו ... גם בענין השגת האדם אין לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה האדם טהור בכל עת" עיי"ש

15 עיי׳ בספה"ק מאור ושמש (פ׳ אמור) מה שכתוב בתו"ד, וז"ל: "ואם הוא לומד או מתפלל ואינו נזהר בטבילה זו, אי אפשר בשום אופן להגיע לגופי תורה ומצות, ואם הוא לומד ספרי קבלה והוא בלתי טהור יוכל לבוא חלילה ע"ז לידי אפיקורסות, ובזמנים הקודמים שהי׳ דבר ה׳ יקר בימים ההם, ולא היו יודעים מיראת הרוממת כלל, ואת הי׳ מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו, והכת ש"ץ ימ"ש שהיו אז בימים ההם מזה נעשו אפיקורסים שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף, והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הבעש"ט הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נבג"מ, והם פתחו שער לה׳ צדיקים יבואו בו, שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא בטלהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצות צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו, ועוד זאת אנו למידין מסמיכת הכתובים והודעת לבניך ולבני בניך וסמיך לי׳ יום אשר עמדת וכו׳, שזאת ג"כ בלתי אפשר ללמוד לתלמידים ולהכניס בלבם יראת ה׳ אם אינו נזהר בטבילה זו, הכלל העולה מזה מי שהוא לומד פשטות התורה בלתי טהור אזי אינו יכול להשיג בשום אופן מה היא יראה, ומי שהוא לומד ספרי קבלה ואינו זהיר בטבילה זו יוכל לבוא חלילה לידי אפיקורסות, והוא מטמא נפשות ישראל הנגררים אחריהם," עיי"ש כל הענין.

16 כ"כ הרה"ק הרר"א זי"ע (בהנהגות האדם שבראש הספר אות ה) לפעמים ילמוד במעט איזה כתבים מהאר"י זצללה"ה וכ"ז באימה וביראה ופחד ה׳, עכלש"ק.

17 על גודל העבודה של בעל העטרת צבי להפיץ תורת הקבלה יש להעתיק דברי הרה"ק מקאמארנא בפי׳ על תהלים בן ביתי (קאפיט׳ ט"ז), וזלש"ק: "...וכמו שכתבו על רבינו אלקי רבי חיים וויטאל זלה"ה שרבינו אלקי האר"י זלה"ה לא בא לעוה"ז אלא לגלות רזי וסתרי תורה לר׳ חיים וויטאל זלה"ה, כן אנחנו רשאים לומר שרבינו מזידיטשוב לא בא לעולם אלא להרים כח התורה לכל דורינו ומשפחותינו, כי שאר צדיקי הדור עושין הסתרה לסתרי תורה ואנחנו בעזר השי"ת נגלו כל ימינו מצפוני לבנו כפי שקבלנו מאאמו"ר מוהרי"א מקאמארנא ומרבינו מזידיטשוב, ומה שאמרו רז"ל כבשם ללבושך, זה דייקא בדורות ראשונים שהי׳ בהם גודל אמונה ובטחון, והשגחות א"ס ב"ה היה יותר בגלוי, אבל עתה בגלות המר הזה לולי תורתך תורת אמת רזי התורה שעשועי, אז אבדתי ח"ו בעניי כנודע למשכיל דקדושה.

לזה משבח אני את רבינו הקדוש מזידיטשוב שזכינו מכחו למקצת רזי תורה, ואמרתי ה׳ מנת חלקי ר"ל הקב"ה נתן לי חלק רזי התורה במתנה, כי אני בעצמי בודאי לא זכיתי לזה, לכך וכוס"י עולה ק"ב מנין שמו של רבינו צב"י מזידיטשוב, ואתה הקב"ה תומך גורלי שנתת נשמתי במשפחה זו שהם רשאים לגלות מצפוני רזי התורה הקדושה, והשם הטוב ברוב רחמיו וחסדיו יעזרינו שלא אכשל ולא אבוש בעוה"ז לצורך עבודת הבורא ב"ה ולא לעוה"ב נגד משפחתי הצדיקים נבג"מ ובזכותם לא ימוש התורה מפינו ומפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם, אמן".

א וואלט פונעם עטרת צבי, און רבי אלעזר ניסן האט עס גערופן פונעם עטרת צבי, און אז דער עטרת צבי איז געווען דארט דער רבי איז ער דאך ׳רבינו׳, דאס איז נאך א סברא פארוואס ער רופט אים אן ׳רבינו׳.

און נאכדעם איז א סברא אז ער איז ׳רבינו׳ פונעם ספר עטרת צבי, ער האלט דאך אין איין ברענגען דעם ספר עטרת צבי, און ער שרייבט אזוי ׳רבינו בעטרת צבי׳, אדער ׳פירוש רבינו הק׳ בעטרת צבי׳, מ׳זעהט ווי אזוי ער האט שטארק געקאכט אינעם ספר עטרת צבי, דאס איז גלוי, מ׳קוקט אריין אין ייטב לב און אין ייטב פנים, זעהט מען אז ער האלט אים אין איין צוברענגען, מ׳קען זיין א תלמיד דורך א ספר אויך.

*

דער ייטב לב האט נישט געזאגט קיין תחנון פרייטאג, אויך וועגן זידיטשויב,[11]

דאס וואס דער ייטב לב האט נישט געזאגט קיין תחנון פרייטאג, איז דא אין דעם נאך א סיבה, ווייל ער האט שפעט געדאוונט, און דעמאלטס - ביי תחנון זאגן - האט שוין געקענט זיין חצות, ווען ער האט געהאלטן נאך די הויכע שמונה עשרה איז געווען כחצות, און וועגן דעם האט ער נישט געוואלט זאגן קיין תחנון,[12] און ס׳איז נישט נאר אינגאנצן וועגן זידיטשויב, ווייל אויב ס׳וואלט געווען אינגאנצן נאר אלץ זידיטשויב, וואלט ער זונטאג אויך נישט געזאגט קיין תחנון.[13]

*

דער עטרת צבי איז געווען גאר גרויס אין תורת הנסתר און אין חכמת הקבלה, אויף אזוי וויי אז צדיקים האבן אים גערופן מיט"ן נאמען "שר בית הזוהר" ווען ער פלעגט שיקן א קוויטל קיין מירון צו ר׳ שמעון האט ער זיך אונטער געשריבן ׳תלמידו׳ צבי הירש בן הינדא׳.

פאר"ן אפטער רב איז עפעס נישט ניחא געווען אז מ׳דרוקט ספרי קבלה, עס שטייט דאך אויף דעם אז מ׳זאל נישט עוסק זיין דערין נאר בטהרה.[14] דער מאור ושמש שרייבט זייער אז ס׳ברענגט צו מינות, ער זאגט אז כת ש"ץ זענען אזוי נחמיז געווארן.[15] און דער רבי ר׳ אלימלך אין הנהגות האדם שרייבט אויך ׳באימה וביראה׳.[16]

עכ"פ האט דער עטרת צבי געשריבן א בריוו פארן אפטער רב, וואו ער פארענטפערט׳זיך פארוואס ער איז מפיץ תורת הקבלה,[17] מ׳זעהט די מוראדיגע הכנעה און ביטול וואס ער שרייבט, און די שטארקייט מיט

כל הזכויות שמורות ©

וואס ער שרייבט.[18] ער שרייבט אויפן זוהר 'בספר הזה מובטח גאולתינו ופדות נפשינו'.[19]

*

דער עטרת צבי פלעגט צו גיין בחצות הלילה אויפהאקן דעם אייז, און ער האט זיך געטובל'ט און איז ער געזיצן דארט ביז אינדערפרי און ער האט עוסק געווען דארט בתורה.[20]

דער ראפשיצער רב איז אמאל געווען אין זידיטשויב, און דער עטרת צבי פלעגט צו גיין זיך טובל'ן אין א קאלטן טייך, און האט דארט מאריך געווען בעבודת הקודש, מ'האט אים איינמאל עפעס אנגעזאגט אז ער

18 וז"ל המכתב: "בעה"י יום ה' תרומה "אשר ידבנו לבו" לפ"ק. אל כבוד נאצל אור שבעת הימים הוא אדונינו מורינו ורבינו הרב רבן בני הגולה עמוקות, צופה נסתרות, עושה גדולות עד אין חקר, מפליא נפלאות צדיק קדוש עליון, מוכתר בכתר עליון, הגאון האלקי כבוד מורינו ורבינו הרב אברהם יהושע העשיל האור הצח ומצוחצח: שלום שלום שלום לו ולתורתו המאירה, ולצדקתו ולעבודתו הבהירה, לדורות עולם יוציא אורה, מאין טמירא, יזכה אשר בימיו עוד יגיעו ימי חפץ ורצון לכלל ישראל כמאז ומקדם מראשית ועד אחרית, לשכון כבוד בארצינו, ויתרומם אדונינו, יאור שמשו מעולם ועד עולם ולהחזיר עטרה ליושנה ולהקימה ראש עטרת מעלה תפארת ועוד יגוב בשיבה טובה דשן ורענן נועם פניו המאירים כצהרים, ויראה נפלאות כימי צאתינו ממצרים, וישמח ויגיל עם ישועות יעקב וישראל לעולמי עולמים אמן.

מורי אדונינו! בקשתי השפל מתלמידיו לבל יהי' דברי עליו לטורח, הנה אני כעת באמצע הדרך בנסעי אליו לקבל פניו הקדושים, ונפסק לי הדרך היות שעשינו שם התקשרות עם הרב החסיד האבד"ק לעשניב על ספרי עץ חיים ופרי העץ שיקבענה בדפוס וכעת נתקלקל הדבר אחר שנדפסו ע"י איש אחד מזאלקוי בלתי ידיעתו, ובשבוע העבר הביא לידינו הספר הנ"ל בדפוס, ושם השארתי אצל הרב במקום וועקסל, ואני אונס גדול בדבר ויראתי לנפשי שלא יהי' לי טרדה מזה, ואני כבר שלחתי לידו חמשים רובל, ובאולי ח"ו יעמים עוד עולו עלי אשר לא אוכל שאת.

והנה זולת זה שמעתי ואזני תצילנה להיות שאדומו"ר אינו מסכים להדפסת אלה הספרים, ורבים אמרו לי שאדומו"ר קלל אפילו המדפיסים הראשונים שהדפיסו ספרי קודש הנ"ל, וזה ודאי לא אאמין, זה שקר מפורסם לא יאומן כי יסופר, אמנם לא חשתי לשום קיל וחשתי ולא התמהמהתי ועשיתי המוטל עלי ונסעתי מביתי ואמרתי יעבור עלי מה, אמנם בשבוע העבר בא משה מאיר יעקב מזאסלאב המתעסק בהדפסת הספרים וסיפר לי גם כן בשם הרב הנזכר לעיל שאין ברצון אדוני מורי ורבי שיבואו ספרי קודש הנ"ל לדפוס וכו'. [וע"י בס' עשר קדושות (מערכת ב) שהביא המכתב במלואו איך שנו"נ כתלמיד הדן לפני רבו בהכנעה ובביטול גמור].

19 עיי' בראיכות שם שכתב: "ואשר בספר הזה מובטח גאולתינו ופדות נפשינו, ועיי' בזה ברעיא מהימנא דף קי"ב פ' נשא: 'והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע' בהאי חבורתא דילך איהו ספר הזוהר, מן זהרא דאמא עלאה, הלין לא צריך נסיון, בגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו ספר הזוהר - יפקון ביה מן גלותא ברחמי וכו' עכ"ל".

20 עיי' בס' אוצר ישראל (אות ה) שמביא בשם הגאון המקובל ריא"ז מרגליות זצ"ל שהרה"ק העטרת צבי היה יושב הרבה פעמים בנהר בתוך הקרח ולמד תיקונים או תהלים, והריא"ז הנ"ל היה לו הס' תיקונים של העט"צ ונראים על דפי הספר הכתבים של המים, עיי"ש.

טאר נישט גיין, עס איז געווען א שומר אויף דעם, און דער שומר איז איינגעשלאפן, און דער עטרת צבי איז יא געגאנגען, און דער ראפשיצער רב איז געגאנגען צום טייך, און אים געזאגט, רבי, ס'איז א סכנה!, האט דער עטרת צבי אים געזאגט 'לייגט אריין די האנט, וועט איר זעהן אז ס'איז ווארעם'.

כ'האב געהערט אז עמיצער האט מפליא געווען דעם עטרת צבי פאר'ן דברי חיים און געוואלט דערציילן זיין גרויסקייט, האט ער דערציילט אז מ'האט אריינגעלייגט די הענט אין טייך און מ'האט געזעהן אז ס'איז ווארעם, האט דער דברי חיים געזאגט אזוי 'ביי חסידים איז אלעס א מופת, אנווארעמען א מקוה איז אויך מיר א מופת'.

*

דער עטרת צבי האט געזאגט תורה, און אינמיטן די תורה האט זיך דער זייגער צוקלינגען, אזוי ווי ס'איז געווען בימים ההם, יעדע שעה האט דער זייגער געקלונגען, און ס'האט אים מבלבל געווען, האט ער געגעבן א קלאפ אויפן טיש 'שא', האט זיך די זייגער אפגעשטעלט, און שפעטער ווען ער האט געענדיגט די תורה האט עס משלים געווען די אלע קלינגען, ער האט שולט געווען אפילו אויף א דומם.

*

דער בני ישששכר איז געווען א מחותן מיטן עטרת צבי - עס איז אמאל געקומען צום בני ישששכר א איד וואס איז געווען א חולה מסוכן אז ער זאל אים אנווינטשן א רפואה, האט אים דער בני ישששכר געזאגט אז ער זאל פארן צו זיין מחותן דער עטרת צבי אפשר ער וועט אים קענען העלפן. דער איד איז געפארן קיין זידיטשוב אויף שבת, ער איז אריינגעקומען צום עטרת צבי פרייטאג צונאכט'ס פארן דאוונען, דער עטרת צבי איז דעמאלטס געווען פארנומען מיט זיינע הכנות און ווען דער איד איז אריינגעקומען האט עס אים געשטערט האט ער זיך צושריגן 'גיי דיר ארויס פון דא געזונטערהייט'!, דער איד איז ארויס פון דארט געזונט און פריש.

*

כ'האב געהערט אז ס'איז געווען ביים עטרת צבי א מעשה מיט א איד מיט א קרעטשמע, אינדערהיים האט א קרעטשמע געדארפט האבן א ברונעם, אזוי האט מען זיך אפגעשטעלט, און מ'האט געגעבן צו עסן, איז אמאל געקומען א בעל בית אז מ'קען נישט טרעפן קיין וואסער דארטן, האט רבי אייזיקל זידיטשויבער געגעבן א כתב 'ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים (בראשית כו, יט)', און געזאגט גראב און לייג עס אריין, וכך הוה, אז ס'איז געווען וואסער, איז דאך שוין געווען אזעלכע וואס האבן מקנא געווען, און זיי זענען געגאנגען זאגן פאר'ן פריין אז זיי געבן מער, האט דער פריין זיי געזאגט 'אז זיי האבן עס', איז ער צוריק געגאנגען צום רבי'ן, זאגט ער, ס'איז דא נאך א פסוק 'וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם סתמום פלשתים וימלאום עפר (שם פסוק טו)', לייג עס אריין, און ס'איז שוין נישט געווען קיין וואסער, גייט דער נייער קרעטשמער צוריק צום פריין, און דער פריין גייט צוריק צום ערשטן, זאגט ער אז ער מוז גיין צו זיין רבי'ן, האט דער רבי אים געזאגט, 'בתנאי אז ער גיט עס דיר אויפן ערשטן פרייז, און ער וועט פון דיר קיינמאל נישט צוריק נעמען, און יעצט געב איך דיר א כתב 'ויקרא שמה רחובות כי עתה הרחיב ה' לנו ופריו בארץ (שם פסוק כב)', און עס איז געבליבן ביי דעם איד, און דורי דורות האבן עס געהאט.[21]

*

דער עטרת צבי איז אוועק ווען ס'איז געווען א מגיפה, און זיין שטאט און עס האט געקאסט אסאך נפשות, האט ר' הערש'לע מקבל געווען אויף זיך אז ער וועט שטארבן און די אונטערגאנג זאל זיר אויפהערן, ער האט געזאגט 'הריני כפרת כל ישראל'. און אזוי איז טאקע געווען ער איז נסתלק געווארן לחי העולמים והמגיפה נעצרה, די מגיפה האט זיך אפגעשטעלט..[22]

פאר זיין פטירה האט ער געזאגט אז ער זעהט נישט אויף זיך קיין שום זכותים מיט וואס ער זאל זיך קענען שטעלן פארן בי"ד של מעלה, נאר איין זאך, אז ער האט חתונה געמאכט פערציג יתומים ויתומות.

*

דער שינאוער רב האט געזאגט אז ווער עס קען נישט זיין אויף ל"ג בעומר אין מירון, זאל פארן אויף י"א תמוז קיין זידיטשוב צו די יארצייט פונעם עטרת צבי.

21 בס' צבי לצדיק (פי"ג אות ב) מובא עובדא זו באריכות גדולה על הרה"ק העטרת צבי מזידיטשויב.

אך עיי' בס' פאר יצחק (עמ' קצ"ו) שמביא על המהרי"א מזידטשויב עובדא כעין זו, וזה לשונו: בימי הרה"ק מהרי"א מזידטשויב זי"ע נתגלו מעינות הנפט בעיר בוריסלעוו והעיר ההיא נבנתה בימיו, ורבים מחסידי רבינו נתעשרו בה מברכתו של רבינו, היה שם בין החסידים מקרי דרדקי אחד עני ואביון ומטופל בבנים ובבנות ולרש אין כל, רק בית דירה וחצר שירש מאבותיו, בא פע"א לקבל פני רבינו לשבת פ' תולדות, נקרא פתאום לתורה וקרא רבינו לפניו פרשה קטנה שבתורה, וסיים לו בהטעמה יתירה את הפסוק "ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצא שם באר מים חיים".

וראה זה פלא, ממחרת השבת חזר עני זה לביתו, ויצא הבקר לחצרו והנה פתאום עלה ריח נפט באפו, מהר עלוב זה וקרא לאחד המומחים, וזה חפר ומצא כחצר הנ"ל באר מי נפט שנהפכה לו לבאר מים חיים, לו ולזרעו אחריו, השיא את בנותיו מתוך עושר וכבוד, והיה אחרי כן מעשירי חסידיו של רבינו, ע"ש.

22 בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה רחמנא ליצלן, וביום אחד הגיע לרבינו צבי מכתבים מרורים מאנשי בריתו, מרחוק ומקרוב, מחוזק החולאת רחמנא ליצלן, ונמסרו לו המכתבים בבית מדרשו בעמדו עוד מעוטף בטלית ותפילין, ותציקהו רוחו בצערן של ישראל, והיה בצאתו מבית המדרש מעוטף בטלית ותפילין כמנהגו, ובעברו לפני המזוזה נתן ידו עליה, ואמר בזו הלשון "הריני כפרת כל ישראל".

בשבת שאחר זה בלבשו הטלית של שבת קודם התפילה, ראה כי ציצית אחת נפסלה, והוכרח לקחת הטלית של חול, ואמר אז: "הנה בשבוע הבאה יהיה איזה חדשות" ובשבוע הבאה נפטרה זוגתו, הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל עליה השלום בהחולי רע רח"ל, ואחר כך נחלה הוא בעצמו באותה החולאת, ולא היה יכול לשבת בשבת בסעודה שלישית כמנהגו בקודש.

כל הזכויות שמורות ©